

CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİM TARİHİMİZDE II. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASI (15 – 21 ŞUBAT 1943) ve UYGULAMALARI

Sait DİNÇ*

A. II. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASININ TOPLANMASI

II. Milli Eğitim Şûrası II. Dünya Savaşının etkilerinin yakından hissedildiği bir dönemde yapılmıştır. Bu yoğun siyasi ortamda I. Milli Eğitim Şûrasının önemli kararları da uygulandığı görülmektedir. II. Dünya Savaşının etkileri özellikle ideolojik anlamda Türkiye'yi etkilemeye başladığı görülür. Eğitimde de bu etkiler “*millilik*” anlayışından “*hümanizm*” anlayışına kayması şeklinde ortaya çıkmıştır. Eğitimin temel hedefi olarak da “*iyi yurttaş*” yetiştirmek olarak değişmeye başladı. II. Maarif Şûrası bu ortamda Ankara’da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 15 -21 Şubat 1943 tarihinde yapılmıştır. Şûranın başkanlığını Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel yapmıştır.*

*Hasan Ali Yücel, I. ve II. Milli Eğitim Şûralarının toplanması sırasında Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapmış ve dönemin eğitim ve öğretim faaliyetlerine damgasını vurmuştur. Eğitimci kökenli olması itibari ile birçok eğitim ve öğretim sorununu dönemsel olarak başarılı olarak çözen, bundan eğitim ve öğretime katkıları yüksek olan bir bakan olarak tarihe geçmiştir. Kendi dönemindeki hükümetlerle ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile uyumlu olarak çalışması sayesinde icraatlarında başarılı olmasını sağlamıştır. Hasan Ali Yücel aynı zamanda hem kendi döneminde hem de daha sonraları yaptıkları icraatlarla en çok eleştirilen bakan olarak ta eğitim ve siyasi tarihimize geçmiştir. Özellikle Köy Enstitülerinin kuruluş ve faaliyetleri eleştirilen ve gündemden düşmeyen temel konu olmuştur. Zamanımızda bile birçok siyasal tartışma ve karşıtlıkların temel konularından birisinin bu konu olması Bakan Hasan Ali Yücel’e haklı bir ün kazandırmıştır. Yedi yıl, Yedi ay dokuz gün gibi uzun bir süre ve kesintisiz bakanlık yapmıştır. Çok partili siyasal sisteme geçişten sonrada özellikle Demokrat partinin CHP’ye yöneltilen şiddetli eleştirilenleri nedeniyle CHP sosyal ve ekonomik politikalarında değişiklik

---

* Çukurova Ün. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, Okutmanı

yapma gereği duymuş ve eleştirileri noktalarından biri haline gelen bakan Hasan Ali Yücel kabine değişikliği sırasında görevinden alınmıştır. Yücelin kısa özgeçmişine bakarsak; Yücel 1897’de İstanbul’da doğmuş olup aslen Giresun Görelelidir. Dedesi posta nazırı Hasan Efendi, babası maliye memuru ve posta telgraf müfettişi Ali Rıza Bey, annesi Neyire Hanımdır. Hasan Ali Yücel, ilköğretimini mahalle mektebinde, ortaöğrenimini Vefa Lisesinde tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olmuştur.

İzmir Öğretmen Okulunda öğretmen olarak memuriyete başlayan Yücel, bir sürede Kuleli Askerî Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak görev yapmıştır. Yücel, Mustafa Necati Bey’in Milli Eğitim Bakanlığı döneminde Bakanlık Müfettişliğine atanmıştır. Bu görevi sürdürürken Avrupa’da öğrenim görmekte olan Türk Öğrencilerin müfettişliğine gönderilmiştir. Paris’te bir yıl çalıştıktan sonra yurda dönmüş ve Gazi Eğitim Enstitüsünün Müdürlüğüne getirilmiştir. Bir süre sonrada Maarif Vekâleti Orta Tedrisat Umum Müdürlüğüne getirilmiştir. 1935’de yapılan seçimlerde CHP milletvekili olarak İzmir’den T.B.M.M.’ne girmiştir. Yücel değişik zamanlarda Türk Ocağı, Halk Evleri, Türk Dil ve Tarih Kurumunun genel merkez üyeliklerinde de bulunmuştur. Yücel milletvekili seçilmeden önce İstanbul Gazetelerinde **“Pazartesi Sohbetleri”** başlığı altında günlük yazılarda yazmıştır.

1946 yılından itibaren Demokrat parti tarafından siyasal iktidara karşı yöneltilen eleştiriler arasında MEB faaliyetleri de önemli bir yer tutmuştur. Eleştirilerden bir bölümü bizzat Hasan Ali Yücelin kendisine yönelik olarak yapılmıştır. Özellikle Fevzi Çakmak’ın kapalı, DP İstanbul İl başkanı Kenan Öner’in ise açıktan Yücel’i **“komünizmi himaye eden bakan”** olarak suçlamaları ve buna karşılık Yücel’in yargı yoluna başvurarak itham sahiplerinin ispata davet etmeleri istemi ile açtığı davalar sırasında karşılıklı suçlamalar, Türk Eğitim Tarihi ve Yücel içinde olumsuz bir dönem olmuştur. Bu gelişmeler Hasan Ali Yüceli oldukça yıpratmıştır. Her ne kadar Yücel açmış olduğu davalarda kendine yöneltilen suçlamalardan aklanmışsa da, yargılama sürecinde geçen olaylar, onun ruhsal yapısında ciddi yıkımlara yol açmıştır. Bunun sonucu olarak faal siyasi yaşamdan çekilmiş ve yaşamının geri kalan bölümünü sessizlik içinde tamamlamıştır. Yücel, bu sessizlik döneminde de bir süre Türkiye İş Bankası Yayın Müdürlüğü yapmış ve 1961 yılında UNESCO kuruluna katılmıştır. Hasan Ali Yücel 26 Şubat 1961 tarihinde saat 12.20’de konuk bulunduğu Ord. Prof. Dr. Tefik Sağlamın evinde geçirdiği kalp krizi sonrası yaşamını yitirmiştir. Ölümü Türkiye’de geniş yankı bulmuş, gazetelerde ölümü üzerine yazılar yazılarak birçok yönü ile ilgili açıklamalarda yer almıştır. **28 Şubat 1961** tarihli **Milliyet** Gazetesinde Çetin Altan onun hakkındaki **“Hasan Ali Yücel”** başlıklı köşe yazısında; *“onun Türkiye’de tam olarak anlayamadığı, onun çalışmalarının yeterince kavranılamadığı ve kendi parti arkadaşlarının bile onun hakkında hak etmediği yakıştırmalarda bulduklarını”* dile getirmiştir. Bu görüşe kanıt olarak ta Falih Rıfkı’dan bir şöyle bir aktarma yapmıştır; *“.. Oysa gene Falih Rıfkı’nın bir yazısında öğrendiğimize göre O Saffet Arıkan’ın gözünde güzel sesiyle İnönü’nün annesine Kur’an okuduğu için gericiydi..”*

Hasan Ali Yücel, gerek eğitim ve kültür, gerekse de güncel ve edebî konularda önemli eserler yazmış, Cumhuriyet tarihinin ender bakanlarından birisidir. Eserlerinin yanında çeviri ve makaleleriyle de bu ününü hak etmiştir. Bu eserlerden başlıcalar şunlardır; **Türk Edebiyatı Numuneleri (1926), Ruhیات Alfabeti (Çeviri), Mevlana Rubailer, Bir Dehanın Romanı, Goethe (1932), Fransa’da Teftiş Teşkilatı, Fransa Kültür İşleri, Türk Edebiyatına Toplu Bakış, Bir Türk Hekimi ve Eseri, Dönen Ses, Pazartesi Konuşmaları (1937),**

Türkiye’de Ortaöğretim, Mantık Dersleri, Yurttaşlık Bilgisi, Allah Bir, Hürriyete Doğru, İyi İnsan İyi Vatandaş, Davam, Davam ve Sonuçları, Felsefe Dersleri, Sanat Muhasebeleri, Candide(Voltaire’den Çeviri)¹

İcraatları; Bakan olmasından itibaren gerek kendi dönemi öncesi projeleri tamamlama biçiminde gerekse de yeni uygulamalar şeklinde çok önemli icraatlar Hasan Ali Yücel tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk Olarak 2287 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Merkez teşkilatı düzenleyen kanunda değişiklikler yapılarak bazı maddeleri de değiştirilerek düzenlemelere gidilmiştir. Bakanlık Teşkilatının genişlemesine paralel olarak 2773 ve 3225 sayılı kanunlarla bu değişiklikler gerçekleştirilmiştir. 22. 09. 1941 tarih ve “4113 sayılı kanunun 3225 sayılı kanunla tadil edilen 1inci maddesinin değiştirilmesine dair kanun”la bakanlığın örgütsel yapısı yeni bir şekle sokulmuştur. 2273 sayılı kanunla “Maarif Vekâleti”nin adı “Kültür Bakanlığı”na dönüştürülmüştür. 3225 sayılı kanunla yapılan değişiklikle de Kültür Bakanlığı adına dokunulmamıştır. 4113 sayılı kanunda ise eskiye dönülmüş ve bakanlığın adı “Maarif Vekilliği” olarak değişmiştir. 3225 sayılı kanunla bakanlığın merkez birim ve dairelerin adlarında da değişiklikler yapılmış ve yine 2287 sayılı kanunun diline dönülmüştür.

4113 sayılı kanunla gelen en önemli yenilik Mesleki ve Teknik öğretimle ilgili işlere bakmak üzere bakanlık merkez örgütünde “ Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı”nın kurulmasıdır. 14. 08. 1942 tarih ve 4304 sayılı “ Mesleki ve teknik Okullar Açılması ve Mevcutlarının Büyütülmesi” adlı kanunla da mesleki ve teknik öğretimdeki fiziki büyüme hızlanmıştır. Ayrıca bu dönemde mesleki ve teknik eleman ihtiyacı arttığı için mesleki ve teknik öğretime ayrılan kaynaklar önemli oranda arttırılmıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığının kurulması Yücel’in önemli bir icraatı olup Mesleki ve Teknik Öğretimin yapılanmasını düzenlemiştir.

1945 yılında da 14. 05. 1945 tarih ve 4737 sayılı kanunla 2287 sayılı kanunun 26. maddesi değiştirilerek “Maarif Vekâleti”nin adı “Milli Eğitim Bakanlığı”na dönüştürülmüştür. Aynı kanunla bakanlık müfettişlerinin atama özellikleri ve şartları düzenlenmiştir. Yücel’in en önemli icraatlarından biriside 19. 06. 1942 “Köy İlkokulları ve Enstitüleri Teşkilat” kanunudur. Bu kanunla köylerdeki öğretim kurumları bir düzene sokulmuştur. 15. 04 1942 tarih ve 4204 sayılı kanunla Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine bağlı bir “Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü” kurulmuştur. Ayrıca 17. 09. 1943 tarihinde kabul edilen “Ankara da Bir Fen Fakültesi Kurulması Hakkında Kanun” la Ankara ilk Fen Fakültesi kurulmuştur. 22. 09. 1941 tarihli 4121 sayılı kanunla Nafia Vekilliğine bağlı bulunan Yüksek Mühendis Okulu Maarif Vekilliğine devredilmiştir. 12. 07. 1944 tarih ve 4619 sayılı kanunla İstanbul Teknik Üniversitesi kurulmuştur.

Hasan Ali Yücel döneminin kuşkusuz en önemli icraatlarından birisi de **13. 06. 1946 tarih ve 4936 sayılı “Üniversite Kanunu”** dur. Bu kanunun çıkması ile Yükseköğretim kurumları hukuki açıdan ayrıntılı biçimde temel esaslara bağlanmıştır. Fakülte, enstitü, yüksekokul ve bilimsel kurumlardan oluşmuş, özerkliği ve tüzel kişiliği olan yüksek bilim, araştırma ve öğretim birliği olarak tanımlanan Üniversitenin kurulması, görevleri, yönetimi, çeşitli organları, denetimi, öğretim elemanları, diğer personelle ilgili birçok konu 4936 sayılı kanunla hukuki esaslara bağlanmış ve dönemin önemli bir reformu olarak Eğitim ve Öğretim tarihimize geçmiştir.²

---

¹ Erdoğan Başar, *Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri(1920 – 1960)*, MEB Yayınları, İstanbul 2004, s. 336 – 339

² Başar, *a.g.e.*, s. 356 - 358

Hasan Ali Yücel Türk Kültür Hayatına da Maarif Vekilliği sırasında katkılarda bulunmuştur. Batı ve Dünya klasiklerini Türkiye'ye kazandırmıştır. Göreve başladığının beşinci ayı içinde "*Birinci Neşriyat Kongresi*"ni(02. 02. 1939) toplamış ve bu kongrede, Türk ve Dünya Klasiklerinin Türkçeye çevrilerek yayınlanması kararı alınmıştır. Alınan karar hemen uygulanmaya konulmuş, Maarif Vekâletinde "*Tercüme Bürosu*" kurulmuştur. 1941 yılından başlayarak "*Dünya Edebiyatından Tercüme*" adı altında kitapların yayınlanmasına başlanmıştır. Babilce, Hintçe, Macarca ve Rusçaya kadar birçok dilden eser çevrilerek 1946'ya kadar yaklaşık 500 eser yayınlanmıştır. Ayrıca lise edebiyat öğretimine yardımcı olması için *Hamlet*, *Cimri* gibi klasik eserler dizisi de yayınlanmıştır. Yücel'in zamanında birçok ansiklopedi, sözlük, vb. eserler de yayınlanarak kültür hayatımıza katılmıştır. Onu dönemindeki bu tür eserler arasında; *İslâm Ansiklopedisi*(yt: 1940), *İnönü – Türk Ansiklopedisi*(yt. 1943), *Türkçe -Fransızca Sözlük*(yt. 1944), *Hukuk Lügati*(yt. 1944), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*(yt. 1945) gibi temel kaynak eserler bulunmaktadır. Yine Yücel döneminde süreli dergi ve kültür içerikli dergiler dönemin eğitim ve kültür hayatında köklü bir yer edinmişlerdir. Önemli dergiler şunlardır; *İlköğretim Dergisi*(yt. 1939), *Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi*(yt. 1939), *Tebliğler Dergisi*(yt. 1939), *Beden Eğitimi ve Spor Dergisi*(yt. 1939), *Güzel Sanatlar Dergisi*(yt. 1939), *Kültür Bakanlığı Dergisi*(yt. 1940), *Tarih Vesikaları Dergisi*(yt. 1941), *Tercüme Dergisi*(yt. 1943), *Ev ve Kadın Dergisi*(yt. 1943), *Köy Enstitüleri Dergisi*(yt. 1945)

II. Maarif Şûrasına 70 asil ve 72 danışman üye olmak üzere 142 üye³ katılmış* ve şûranın temel gündem maddeleri şunlar olmuştur;

- 1- Okullarda Ahlak Eğitiminin Geliştirilmesi
- 2- Bütün Öğretim Kurumlarında Anadili Çalışmaları Verimin Artırılması
- 3- Türklük Eğitiminde Tarih Öğretiminin Metot ve Vasıtalar Bakımından İncelenmesi

II. Maarif Şûrasının ağırlıklı konusunu *kültür ve kültürün milli eğitimde program, ilke ve müfredatlara yansıtılması* teşkil etmiştir. Yukarıdaki gündemlere bağlı olarak üç ana komisyon kurulmuş, komisyonlar kendi ihtisas konularını tetkik ederek raporlar

---

³ Bkz. II. Milli Eğitim Şûrası Üyeleri için, M.E.B., *İkinci Maarif Şûrası, Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar, İstanbul* 1991, s. 27 – 33

* Bkz. Şûraya katılan üyelerin isimleri ve unvanları soyadı sırasıyla yazının sonunda ek olarak verilmiştir.

hazırlamışlardır ve genel kurula sunmuşlardır.⁴ Şûranın çalışma esasları I. Maarif Şûrasının aynı olmuştur.⁵ Şûra gündemlerine göre oluşturulan komisyonlar şunlardır;

- 1- Anadili Komisyonu
  - a. Anadilinin Öğretimi Komisyonu
  - b. Terim İşleri Komisyonu
- 2- Ahlak Eğitimi Komisyonu
- 3- Tarih Eğitimi Komisyonu

Şûranın açılışını Başbakan Şükrü Saraçoğlu yapmış ve yaptığı coşkulu konuşmada eğitim ve öğretmenin toplumların hayatındaki önemini vurgulamıştır; ***“Ey Saraçoğlu, Ben Türk Devletinin Başvekillik mevkiine yükselen bir vatandaşım. Fakat buna rağmen arkamda işlerden en özlediğim sanat hocalıktır. Çünkü hocalık cansız vücutlara ruh veren Tanrı sanatıdır.”***⁶

Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel açılış konuşmasında şûranın konuları hakkında bilgiler verdikten sonra konuşmasının son bölümünde; ***“...Konu olarak aldığımız şu esaslı mesele memleket gençliğinin ahlakında bir buhran, dil veya tarih davamızda bir sıkıntı tesiriyle düşünülmüş değildir. Salgın hastalıklar bulunmadığı zamanlarda tıp biliminin çalışmaları ne manaya geliyorsa ahlak, dil ve tarih davalarımız üstünde zihin yormamızda ancak bu anlayışla görülmelidir. Şunu cesaretle ve iftiharla söyleyebilirim ki Türk çocukları kendilerini terbiyeye memur edilmiş büyüklerinin acı şikâyetlerini gerektirecek***

---

⁴ Sait Dinç, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları(1923 – 1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999, s. 47

⁵ Bkz. II. Milli Eğitim Şûrası Çalışma Esasları ve Programı için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 13 - 15

⁶ M.E.B., *a.g.e.*, s. 4

durumda değildirler. Böyle bir hal olsaydı bundan en gür sesle şikâyetle bulunup bunu bertaraf etmek için sıkı tedbirler alacak olan ilk vazifeli arkadaşınız ben olurum. İnsanlığın en eski devirlerinden beri insanların, kendilerinden ve birbirlerinden müşteki olmaları daima görülelmemiş hususlardandır. Bu beğenmeme duygusundan çekinmemeli. Çünkü bu tenkit ruhudur ki insanlığın ilerlemesi sebeplerinden biri olmuştur.” ⁷ İfadesiyle milli kültürün üç önemli unsurunun eğitime yansıtılması konusunda eksiklikler bulunduğunu özellikle okullarda bu alanlarda daha çok eğilinmesi gereğini vurgulamıştır.

II. Milli Eğitim Şûrasının açılışına başbakanın katılması ve açılış konuşmasını yapması dönemin hükümetinin eğitime verdiği desteği göstermesi açısından önemlidir. 15 Şubat 1943'te başlayan şûranın ikinci oturumunda şûraya gelen kutlamalar ve mesajlar okunmuş, daha sonra komisyon üyelerinin seçimine geçilmiştir. Komisyon üyelerinin seçiminden sonra 16, 17, 18 Şubat 1943 tarihlerinde komisyon çalışmaları yapılmıştır. Komisyon çalışmalarının bitimiyle genel kurul çalışmalarına geçilmiştir. Oluşturulan üç komisyondan Anadili Komisyonu iki tali komisyona ayrılarak çalışmıştır.

B. II. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASININ GENEL KURUL ÇALIŞMALARI

19 Şubat 1943 tarihinde komisyon çalışmalarından sonra genel kurul çalışmalarına başlanmıştır. Genel kurul çalışmalarına önce şûranın çalışma zaptı okunmuş, daha sonra sırasıyla Anadili Öğretimi, Terim İşleri, Ahlak Eğitimi ve Tarih Öğretimi Raporları okunmuştur. Genel kurul çalışmaları sırasında raporlar hakkında görüşler ileri sürülmüş, tenkit

---

⁷ M.E.B., *a.g.e.*, s. 17

ve öneriler yapılmıştır. Üç gün süren genel kurul çalışmaları sonunda raporlar oy çokluğuyla kabul edilmiş ve şûra kararları olarak bakanlığa sunulmuştur.⁸

1. Anadil Komisyonu Raporlarının Görüşülmesi

Anadili Komisyonu Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Pedagoji profesörü İsmail Hakkı Baltacıoğlu başkanlığında toplanmış, komisyon Anadili öğretimi ve Terim işleri olmak üzere iki tali komisyona ayrılmış ve komisyonlarda toplam 59 üye görev almıştır.⁹ Anadili Komisyonunun incelediği konular şunlardır:

I. Kısım: Anadilinin Öğretimi İşleri

Bütün Öğretim Kurumlarında Anadili Çalışmaları Veriminin Artırılması

- a) Türkçe ve Bilhassa Yazma Öğretiminin Daha Verimli Olacak Bir Hale Getirilmesi İçin Gereken Tedbirlerin Saptanması
- b) Okullarda ve Resmî, Özel Yayın Alanlarında İmla Birliğini Kolaylaştırma Yollarının Tayini

II. Kısım: Terim İşleri

Anadili Komisyonunun hazırladığı iki raporun ilkinde “*Anadili Öğretiminin Esasları*” başlığını taşıyan rapordur. Rapor iki bölüme ayrılarak hazırlanmıştır;¹⁰

- a) Türkçe ve bilhassa yazma öğretiminin daha verimli bir hale getirilmesi için gereken tedbirlerin saptanması
- b) Okullarda, resmî ve özel yayın alanlarında imla birliğini kolaylaştırma yollarının tayini

---

⁸ Sait Dinç, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları(1923 – 1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999, s. 49

⁹ Bkz. Anadili Komisyon Üyeleri ve Tetkik Edilen Konular için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 21 - 24

¹⁰ M.E.B., *a.g.e.*, s. 39

Rapor programlar, öğretmenler, öğretmenler için yardımcı kitaplar ve neşriyat, kitaplar, diğer derslerin Türkçeye yardımı, yazma öğretimi, okullarda resmi ve özel yayın alanlarında imla birliği başlıklarıyla yedi bölümden oluşmuştur.¹¹ Raporun programlar ve öğretmenler bölümünde ilk ve ortaöğretimde Türkçe derslerinin maksat ve gayeleri Milli Eğitim programlarında belirtilmiş olmasına rağmen ders programlarının daha az tekrar ve sınıflandırılmasına ihtiyaç olduğu, öğretmenlerin Türkçeye vakıf ve özel ihtisas sahibi olmaları gerektiği, ilkökul öğretmenlerinin yetiştirildikleri okulların anadilini yeterince öğretecek programlara sahip olmadıkları belirtilmiştir.¹² Özellikle öğretmenler bölümünde Öğretmen Okullarının anadili yeterince veremedikleri, bu yüzden öğretmen okullarında alınacak tedbirler şöyle sıralanmıştır;¹³

- 1- Programlarda Türkçe saatleri mutlaka artırılmalıdır.
- 2- Öğretmen okullarına alınacak talebeler Türkçeden sıkı bir imtihana tabi olmalıdır.
- 3- İlk iki sene talebeye okulun maksat ve gayesine uygun yeni bir programla edebiyat bilgisi verilmeli ve üçüncü senede talebe bir taraftan gramer ve sentaks tatbikatı, diğer taraftan İlkokul Türkçe kitapları ve çocuk edebiyatı tetkikleriyle meşgul olmalıdır. Türkçenin tedris ve usulü de bu dersin programı içine girmeli ve aynı öğretmen tarafından okunmalıdır. Diksiyon ve Deklamasyona ayrıca önem verilmelidir. Bunlardan başka el yazısı dersleri de programda yer tutmalıdır. Bu okulların Türkçe öğretmenleri böyle bir programa göre hakkıyla ders verecek yeterliliğe sahip olmalıdır.

---

¹¹ *A.g.e.*, s. 39 - 48

¹² Dinç, *a.g.e.*, s. 50

¹³ M.E.B., *a.g.e.*, s. 41

4- Son sınıf imtihanlarında her talebenin mutlaka Türkçeden bir tatbikat imtihanı geçirmesi şart olmalıdır. Diğer derslerden geçireceği imtihan şimdi olduğu gibi yine kura ile tayin edilebilir.

Aynı şekilde raporda orta ve yükseköğretimde Türkçenin yazımı ve düzgün konuşulmasına azami gayret gösterilmesi, mevcut öğretmenlerin de tatil kurslarıyla takviye edilmesi istenmektedir. Öğretmenin bilgilerinin devamı ve pekiştirilmesi için süreli dergilerin izlenmesinin sağlanması, yardımcı kitaplar kullanılması, öğretim esnasında Türkçe diksiyonun kavranması için özel gramofon plakların kullanılması önerilmiştir.

Raporların kitaplar bölümünde kitapların olması gereken özellikleri ve tarifleri yapılmıştır. Kitapların şeklinden ziyade muhtevasının iyi olması, kitaplara resimler eklenmesi, okuma parçalarının altına açıklama ve soru bölümünün eklenmesi, lise edebiyat kitaplarında son sınıftaki yoğunluğun üç yıla yayılması, ezberden ziyade kavramaya yönelik olması, lise kitaplarının yeniden düzenlenerek yazılması, dilbilgisi kitaplarının önemi ve yardımcı kitapların talebeye dil öğretiminde ve Türkçe büyük katkısı olduğu belirtilerek Türkçe sözlük kullanımının yaygınlaştırılması ve okul kütüphanelerinde lügatlerin çoğaltılması istenmiştir. Diğer kültür derslerinde de Türkçe kullanımına önem verilmesinin gerekli olduğu ifade edilmiştir.¹⁴

Raporun önemli olan diğer bölümü de yazı öğretimiyle ilgili olanıdır. Yazının öğrenme ve öğretimdeki önemi vurgulanarak bütün öğretim kademelerinde yazı ve imla kurallarına gereken önemin verilmesi, yazı derslerinin ayrı saatlerde işlenmesi, bununla ilgili tamim ve talimatnamelere uyulması, güzel yazı cetvellerinin hazırlanarak ilk ve orta öğretimde kullanılması istenmektedir.¹⁵ Son bölümde ise okul içi ve okul

---

¹⁴ M.E.B., *a.g.e.*, s. 42 - 46

¹⁵ *A.g.e.*, s. 47 - 48

dışı faaliyetlerinin önemi vurgulanarak özel ve resmi yayınlar, resmi yazışma ve konuşmalarda imla birliğinin sağlanması istenmiştir.¹⁶

Anadili Komisyonunun ikinci raporu “**Terim işleri**” başlığıyla genel kurula sunulmuştur. Bu raporda fen ve sosyal bilimler alanında yüksek öğretimde “**Türkçe ve yabancı terimlerin yayılması metotlarının neler olacağı ve terimlerin saptanarak bütün öğretim kurumlarında ortak bir kullanıma alınmasıyla ilgili çalışma metotları**” belirlenmiştir. Terim raporu gerekçeler ve kararlar olmak üzere 15 maddeden oluşmuştur.¹⁷ Raporda değişik bilim dallarındaki Türkçe ve yabancı terimlerin incelenmeye alınması ve yükseköğretim kurumlarında bununla ilgili kurullar oluşturulmasını kararlaştırmıştır.¹⁸

Genel kurulda Anadili komisyonu hazırladığı raporlar hakkında birçok üye söz alarak görüş bildirmişlerdir. İstanbul Pertevniyal Lisesi Tarih Öğretmeni Emin Ali Çavlı; *“Rapordan anlaşılıyor ki çocuk gazeteleri bir zaman gelecek men edilebilecektir. Bu bütün bir terbiyenin, bir prensibin, basın hürriyetinin ihlal edilmesi demektir. Bu inkişaf etmekte olan matbuatımıza darbe değil midir?... Birçok Fransızca kelimeler kullanılıyor, eğer dilimizi sadeleştirmek, istediğimiz ecnebi kelimeyi istediğimiz zaman istediğimiz gibi kullanmak ise bu gayet kolay iş demektir. Fonetik ve saire; bunların Türkçesini bulmak şüphesiz kolay değildir. Bunları gayr-i şuuiri olarak kullanıyoruz. Kitapların Maarif Vekâleti tarafından inhisara alınmasına karşıyım... Güzel bir kitap çıkarmak kolay bir şey değildir. Bu menfaat hırsının, gururun, heyecanın, iradenin, güzel eser neşretmek arzusunun mahsulüdür. Yüzlerce şahıs birbirleriyle mücadele ederek bir eser çıkaracaktır. Medeniyet âleminde böyle müsabaka ile mektep kitabı intihab edilmez. Bu tarzda iyi bir kitap*

---

¹⁶ *A.g.e.*, s. 48

¹⁷ Bkz. Terim Raporu için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 88 - 93

¹⁸ Dinç, *a.g.e.*, s. 52

temin etmenin imkânı yoktur."¹⁹ diyerek kelimelerin değiştirilme şekline ve kitapların tek elden bakanlıkça basılmasına karşı çıkarak Anadili Komisyon başkanı Avni Başman'la tartışmıştır.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Sinir Hastalıkları profesörü ve Şûra üyesi Fahrettin Kerim Gökay aynı konu üzerinde; *"Yalnız çocuklarımıza vereceğimiz dergi ve onun muhtevası üzerinde hassas olmayı ve buna önem verilmesini isteyeceğim. Bu ne sermaye ne de kazanç meselesidir. Biz çocuklarımıza iyi, temiz, güzel bir gazete verebilmek için bu külfeti göze almalıyız. Kitabın gayet iyi yazılmış ve okuma zevkini artıracak şekilde olması lazımdır. Sürüm davasını ele alarak bu tarzda kazanç teminini güden bir zihniyetin milli **kültür** zihniyeti içinde yer bulamayacağı muhakkaktır."*²⁰ diyerek kitapların bakanlık tarafından basılması tezini savunmuştur.²¹

Genel kurulda özellikle yükseköğretimde Türkçe öğrenimine ait olarak bir sertifika verilmesine ait raporun içeriğine karşı çıkmıştır. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanı profesör Dr. Şevket Aziz Kansu *"...Mütekabisi talebenin ilmi ve mesleki şahsiyetini kazanacağı bir zaman olarak bırakılmıştır. Eğer böyle bir sertifika bizden isteniyorsa bunun birçok mahsurları olacağını arkadaşlar bilmektedir. Eğer böyle bir maksat yoksa sözlerimi geri alıyorum. Fakat sertifika meselesi varsa münakaşayı mucip görüyorum."*²² Komisyon üyelerinden Maarif Vekili Halil Vedat Fıratlı Türkçe öğrenimi meselesini müfredat, öğretim ve araç-gereçten ziyade dersin zamanının ve yeterli öğretmen kadrosunun olmamasına bağlayarak; *"Vasati olarak bir sınıfta 50 talebe kabul edersek ki, öğretmen bilhassa yazılı vazifeleri alıp vermek hususunda; bugünkü imtihan talimatnamesinin bilhassa ona prensiplerinde yazılı derslere*

---

¹⁹ M.E.B., *a.g.e.*, s. 59 - 60

²⁰ *A.g.e.*, s. 62

²¹ Dinç, *a.g.e.*, s. 53

²² M.E.B., *a.g.e.*, s. 64 - 65

dayanmaktadır, çok müşkülât çekmekte ve talebe ile az temasa geçtiği için alınan bütün tedbirler semeresini verememektedir. Yani muallimin müteaddit sınıflarda Türkçe öğretmesi, müteaddit takip etmesi çok yüklü bir hale getirmektedir... Bu bakımdan orta mektep derslerini Fen Derslerini öğretimi ve Kültür Dersleri öğretimi adıyla ikiye ayırmak imkânı vardır. Tabii ki bugünkü teşkilatımız bu işe yetişemez ve öğretmen kadrolarımız da bunun için hazırlanmış değildir. 3-5 senelik bir çalışma gerekir.”²³ sözleri ile Milli Eğitimin günümüze kadar gelen temel meselesi olan ders yoğunluğu ve kadro yetersizliğini dile getirmiştir.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Ordinaryüs Profesör Sadri Maksudi Arsal; “Dil inkılâbından sonra Arapça ve Acemcenin gençler tarafından bilinmemekte, fakat bu dilleri bilmeyen öğrencilerin liselerde Fuzuli'nin, Bakinin, Nedimin ve Nefi'nin eserlerini anlayamayacağı için divan edebiyatının anlaşılmayan mahsulâtıyla uğraşmayı âlimlere bırakamaz mıyız? Kendim bırakma taraftarıyım. Sualim şudur; Liselerde Arapça ve Farsça bilmeyen talebeye bugün divan edebiyatı nasıl okutuluyor? Liseler bu müşkülün içinden nasıl çıkıyor?”²⁴ İfadesiyle edebiyat eğitimini tenkit etmiştir.

Terim raporu okunduktan sonra genel kurulda söz alan şura üyeleri, özellikle terimlerin oluşumunda belli bir zaman sınırının ve zoraki uygulamaların isabetli olmayacağını, fakat terimlerin düzenlenmesinin özellikle ilmi çalışmalar ve Türkçenin gelişmesi açısından uygun olacağını belirtmişlerdir.²⁵ Profesör Sadri Maksudi Arsal “...Yeni terimleri Türkçeye özellikle Eski Türkçe kelimelerden çıkarmak uygundur, bu dilin zenginleşmesine katkıda bulunur. Fakat yeni terimler yapılırken suni ve gerçek olmayan değil, yaşayan Eski Türkçeden alınması gerekir... Arkadaşlar gayet kutsi bir işin başındayız. Daha hiçbir şeyde geç

---

²³ A.g.e., s. 68 - 70

²⁴ M.E.B., a.g.e., s. 71

²⁵ Dinç, a.g.e., s. 54

kalınmamıştır. Yaratacağımız ilmi lisanın güzelliğini, Türk Dilinin ruhuna uygunluğunu şimdiden temin edelim. Bugün ciddi tedbirler alırsak telaffuzu güzel Türk Lisanına uygun bir öz Türkçe ilmi lisanı elde edeceğiz. Böyle baştan savma, gelişigüzel kelime yaparsak ilmi lisanımız çok çirkin, Türk lisan kaidelerine uymayan bir lisan olur. Bu ihtimali bertaraf etmek için kelime yapılırken Eski Türkçeden istifade etmeli ve kelime yapan heyetlerin azası arasında Eski Türkçeyi iyi bilen insanlar bulunmalıdır."²⁶ önerisinde bulunmuştur. Daha sonra Anadili Komisyonuna ait terim raporu kabul edilmiştir.

2. Ahlak Eğitimi Komisyon Raporunun Görüşülmesi

Ahlak Eğitimi Komisyonu İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Ordinaryüs Profesörü Akil Muhtar Özden başkanlığında toplanmış, komisyonun raportörlüklerini Profesör Suut Kemal Yetkin ve Talim ve Terbiye Heyeti azası Yunus Kazım Kani yapmıştır. 38 kişiden oluşan Ahlak Eğitimi Komisyonu şu konuları tetkik etmiştir;²⁷

Okullarda Ahlak Eğitiminin Geliştirilmesi;

- a) Türk ahlakının toplumsal ve kişisel ilkelerinin belirtilmesi
- b) İlk ve orta dereceli okullarda bu ilkelerin gerçekleşmesini sağlayacak tedbirlerin düşünülmesi ve meslek ve teknik okullarda aynı ilkelerin iş ahlakına tatbiki
- c) Bu tedbirlerin programa bağlanması
- d) Ortaöğretim kurumlarındaki toplumbilim ve ahlak dersleri programının sözü geçen ilkeler bakımından incelenmesi
- e) Yükseköğretim gençliğinde ahlak ilkelerine bağlılığın işlenmesi

---

²⁶ M.E.B., *a.g.e.*, s. 95 - 96

²⁷ Bkz. Ahlak Eğitimi Komisyon Üyeleri ve Tetkik Ettiği Konular için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 18 - 20

- f) Talebenin okul dışı durumlarının murakabesi meselesinin incelenmesi

Bu konular üzerinde çalışan komisyon raporunu hazırlayarak 21 Şubat 1943 tarihinde genel kurula sunulmuş ve genel kurulda okunarak görüşmelere geçilmiştir. Ahlak Eğitimi Raporu; Ahlak İlkeleri, İdeal Türk Çocuğu, Türk Ahlakının Toplumsal ve Kişisel İlkelerinin Başlıcaları, Okullarda Ahlak Eğitiminin Geliştirilmesi ve Dilekler bölümü olmak üzere beş bölümden oluşmuştur.²⁸ Raporda ilk önce ahlak ilkeleri, idealdeki Türk çocuğunun tanımı, Türk ahlakının toplumsal ve kişisel ilişkilerinin başlıcaları başlıklarıyla genel bir değerlendirme yapmış, **“Okullarda Ahlak Eğitiminin Geliştirilmesi Şartları ve Vasıtaları”** başlığıyla ilkokul, orta dereceli okullar, yükseköğretim meslek ve teknik okullar ve köy enstitülerinde ahlak eğitiminin ilkeleri ve ders programlarına bunların yansıtılmasına ilişkin öneriler yer almıştır.²⁹ Rapora göre ahlak eğitimi birbirini tamamlayan üç amaca bağlıdır,³⁰

- Türk diline, kültürüne, inkılâbın eser ve esaslarına, umumiyetle Türklük idealine bağlı bir Türk,
- Bütün medeni milletlerce kabul edilen yüksek ahlak ilkelerini benimsemiş bir insan,
- Kendine ve başkalarına saygı gösteren, haysiyet, şeref ve namus sahibi bir şahsiyet yetiştirmek.

Bu amaca bağlı bir Türk çocuğu yetiştirmek ve ideal bir Türk çocuğunun özelliklerini belirtildiği raporun devamında 23 maddelik Türk Ahlakının Toplumsal ve Kişisel İlkelerinin başlıcaları açıklanmış ve ahlak eğitiminin gerekliliği vurgulanmıştır. Raporun en önemli bölümünü

---

²⁸ Bkz. Ahlak Eğitimi Komisyon Raporu için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 104 - 117

²⁹ Dinç, *a.g.e.* s. 55

³⁰ M.E.B., *a.g.e.*, s. 104

“Okullarda Ahlak Eğitiminin Geliştirilmesi” bölümü oluşturmuştur. Bu bölümde okullarda ahlak eğitiminin geliştirilmesinin gerekçeleri ve tüm öğretim kademelerinde ahlak eğitiminin esasları, uygulamaları ve şartlarına ilişkin maddeler yer alır. Bütün bu faaliyetlere gerekçe olarak şunlar belirtilir;

“Ahlaki eylemden ayırmak imkânsızdır. İnanılmayan ve yaşanmayan ahlak olamaz. İnsan yaptığı şeye daha iyi inandığı gibi benimsediği bir şeye başkasını daha kuvvetle inandırır. Bu temelleri psikolojik ve sosyolojik zaruretlerin neticesi olarak ileri sürüyoruz. Ahlaki karakterin ve şahsiyetin teşekkül edebilmesi için okuldan önce okul dışında ve okulda işbirliği temelinden hareket etmek lazım geldiğine inanıyoruz. Ahlak ilkelerinin yerleştirilmesi için lazım gelen bu işbirliğinin ne gibi vasıtalarla tatbik edilebileceğini aşağıdaki izahlarımızda göstermek istiyoruz...”³¹

Devamla ilkokullarda ahlak eğitiminin gerekçe ve tedbirleri 8 madde, orta dereceli okullarda 13 madde, yükseköğretim okullarında 3 madde, mesleki ve teknik okullar ile köy enstitülerinde 2 madde, okul öncesi çocuk eğitiminde 4'er maddeyle önerilmiştir. Ortaöğretim kurumlarındaki toplumbilim ve ahlak derslerinin programları incelenerek eksiklikler belirtilmiştir. Komisyon raporunda *Yurt Bilgisi* Dersinin adının *Yurttaşlık Bilgisi* olarak değiştirilmesi, derslerde ahlak eğitimine müfredat olarak daha yer verilmesi, filozofi, sosyoloji ve ahlak derslerinde de pratik ahlaka daha fazla yer verilmesi talep edilmiştir. Raporun dilekler bölümünde ise okullarda sağlık ve hijyenik şartların iyileştirilmesi, psikolojik tedavi kliniklerinin kurulması, okul dışı faaliyetlerin sosyal aktivitelerle desteklenme ve halkevlerine bağlı **“Ahlak Danışma Kolları”** kurulması teklif edilmiştir. Ahlak Komisyonuna ait rapor hakkında genel kurulda büyük oranda olumlu görüşler ileri sürülmüştür. Eleştiri ve

---

³¹ M.E.B., *a.g.e.*, s. 107

itirazlar raporun hazırlanış şekline ve bazı eksikliklere ilişkin olmuş, ahlak konusunun önemi konuşmacılar tarafından teyit edilmiştir. Şura üyeleri ahlak eğitimi konusunda eklemeler yapılması için teklifte bulunmuşlardır.³² Okul Müzesi Müdürü Hıfzırahman Raşit Öymen;

“.. Ahlak meselesi, Allah’ı gökte bıraktıktan ve toprakla tabiata indikten sonra, yani laiklikle beraber dünya meselesi halini almıştır. Çünkü ondan evvel ahlaki kıymetler, Allah’a ve dine tabiiyette idi. Diğer taraftan büyük sanayi inkılâbı aileyi sarstı, mesken ve iş hayatı, vesaire. İngiltere’den tutalım Avrupa ve Amerika kıyılarını aşp Japonya’ya kadar ahlak meselesi 30 – 40 sene ortada duran bir mesele halini aldı ve bunun için de türlü türlü kongreler yapıldı... Bir taraftan cemiyetlerin müşterek kıymetlerine dayanan bu mesele diğer taraftan ferdin bünyesine, insan ruhuna taalluk ediyor. Komisyonunda ve gerek burada söylediğim gibi redaksiyon, tertip ve tasnif bakımından birçok kusurların olduğunu görüyoruz... Bunlara ilave olarak benim teklif ettiğim bir şey vardır ki; burada geçti, ortaokullara resim dersi yanına iş dersinin ilave edilmesi ve bunun genişletilmesidir. Bu başlı başına iş ahlakını düzeltecektir...”³³ önerisinde bulunmuştur.

Aynı konu üzerinde İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü Prof. Besim Darkot *“...Çocukların okul dışı ahlaki davranışlarının mektep dışında bazı müfettişlere teftiş ettirmek yanlıştır, böyle bir kontrol okul ve aile tarafından işbirliğiyle gerçekleştirilebilir...”³⁴* diyerek okul dışında öğrencinin inzibat tedbirleriyle denetlenmesine ilişkin öneriye karşı çıkmıştır. Daha sonra rapor oybirliğiyle kabul edilmiştir.

---

³² Dinç, *a.g.e.*, s. 57

³³ M.E.B., *a.g.e.*, s. 141 - 143

³⁴ M.E.B., *a.g.e.*, s. 162

3. Tarih Öğretimi Komisyon Raporunun Görüşülmesi

Tarih öğretimi Komisyonu İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Ordinaryüs Profesör Hamit Ongunsu başkanlığında toplanmış ve komisyonun raportörlüğünü Profesör Enver Ziya Karal ve Doçent Cavit Baysun yapmış, komisyonda dönemin tarihçilerinden de olmak üzere 18 kişi görev yapmıştır.³⁵ Tarih öğretimi komisyonunun tetkik ettiği konular şunlardır;

Türklük Eğitiminde Tarih Öğretiminin Metot ve Vasıtalar Bakımından İncelenmesi:

- a) İlk ve ortaokul tarih kitaplarının hazırlanmasında bilim ve pedagoji yönünden dikkate alınacak noktaların saptanması
- b) Lise tarih kitaplarının mükemmelleştirilmesi yolundaki mütalaaların belirtilmesi

Bu konulara bağlı olarak tarih öğretimi komisyonu 4 ana başlık adı altında rapor hazırlayarak 21 Şubat 1943'te genel kurula sunmuş ve rapor aynı gün okunmuştur. Rapor 4 ana bölüme ayrılmıştır,³⁶

- Okul tarih kitapları
- Öğretmen ve Öğretim Meselesi
- Tarih Öğretimi İçin Gerekli Yardımcı Bilgi ve Vasıtalar
- Tarih Öğretimiyle İlgili Temenniler

Komisyon raporunda ilkokul tarih ders programının çocukların anlayış ve ruh yapısına uygun olmadığı ve bu programa göre yazılan ders

---

³⁵ Bkz. Tarih Öğretimi Komisyonu Üyeleri ve Tetkik Ettikleri Konular için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 25 - 26 (Komisyonlarda bulunan tarihçiler; **Enver Ziya Karal, Cavit Baysun, Yavuz Abadan, Ömer Lütfi Barkan, Nazmi Çoğan, Arif Müfit Mansel, Mükrimin Halil Yinanç**)

³⁶ Bkz. Tarih Öğretimi Komisyon Raporu, M.E.B., *a.g.e.*, s. 199 - 205

kitaplarının tarih öğretimine elverişli olmadığı gerekçesiyle yeni bir ilkokul tarih kitabı yazılması istenmektedir. Hazırlanacak ilkokul tarih kitaplarında uyulması gereken esaslar şöyle belirtilmiştir:

- İlkokul tarih müfredat kitapları çocuğun fikir gelişimini, ruh yapısını, milli duygu ve karakterinin yoğruluşunu sağlayacak, tarih sevgisini uyandıracak, olayları zaman içinde kavratacak bir değerde olmalıdır.
- Bu kitaplarda olaylar ve gelişmeler ortaokul ve lise kitapları gibi sıkı bir zincirleme bilgi veren şekilde olmalıdır. Tarihin belli dönemlerinde efsaneler, olay ve şahıslar seçilmeli ve bunlar çocukların ilgisini çekecek hikaye tarzında, sade fakat canlı bir üslupla belirtilmelidir. Lüzumsuz bilgiler içermemelidir.
- İlkokul müfredat ve kitaplarının hazırlanmasında Türk Tarih Kurumunun bilimsel çalışmaları sonuçlarının ve bir de ilk tahsilden başka bir tahsil görmeyerek hayata atılan yurttaşların milli duygularıyla hayatı anlayış ve kavrayışlarını olgunlaştırmak amacı da göz önünde tutulmalıdır.³⁷

Raporda ortaokul tarih kitaplarının da tarih öğretiminin amacına uygun olmadığı, ortaokul I, II ve III. sınıf kitaplarının yeniden yazılması ve bazı bölümlerin kaldırılması istenmiş, kitaplar yazılırken gözetilecek temel esaslar olarak da **“kitapların ağır konular içermemesi, tarih bilgisi verilirken milli meselelerin yanında dünya meselelerini de kavrayacak fakat milli ödevleri de anlayış ve feragatle yapacak aydın bir yurttaş yetiştirilmesi”** nitelikleri belirtilmiş, planların ve müfredatların hazırlanmasında bunlara uyulması istenmiştir. Lise tarih kitaplarında da aynı esasların dikkate alınması ve mesleki ve teknik okullarındaki tarih kitaplarındaysa değişime gidilerek mesleki ve teknik

---

³⁷ M.E.B., *a.g.e.*, s. 200

okulların bünyesine, ihtiyaç ve amaçlarına uygun tarih kitaplarının yazılması istenmektedir.

Tarih öğretimi komisyonunun raporunun diğer bir bölümünde de tarih öğretmenlerinin statülerinin düzenlenmesi, tarih öğretiminin alan bilgisine sahip öğretmenler tarafından yürütülmesi, tarih öğretmenlerinin yeni bilgileri öğrenmesi için kurslar açılması istenmiştir. Ayrıca tarih öğretimine yardımcı ders araç ve gereçleri raporda tanıtılmış bu yardımcı vasıtaların ilköğretimden yükseköğretime kadar öğretimin bütün kademelerinde kullanılması ve okullara bu araç-gereçlerin tedarik edilmesi talep edilmiştir.³⁸ Bu yardımcı vasıtalar olarak Sincronik tarih tabloları, tarih atlasları, hicri takvimi miladi takvime çevirme kılavuzları, resim ve fotoğraf koleksiyonları, projeksiyon camları, film ve radyo programı, tarihi hikaye kitapları ve duvar levhaları olarak açıklanmıştır. Ayrıca raporun temenniler bölümünde sanat tarihi dersinin ayrılarak ayrı bir ders olarak okutulması, müfredat için zamanın yetmeyeceği gerekçesiyle liselerin 3 yıldan 4 yıla çıkarılması, milli musiki tarihinin yazılması, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih zümresiyle Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih zümresinin ortak amaçlar taşıdıkları için müşterek esaslara göre düzenlenmesi önerilmiştir.³⁹

Şûra üyeleri rapor hakkında görüşlerini açıklarken ağırlıklı olarak tarih kitaplarının yazımı ve ortaokul son sınıftaki tarih kitabının değiştirilmesi, özellikle lise tarih dersleri için tarih branşı mezunlarının görevlendirilmesi üzerinde durmuşlardır. İstanbul Üniversitesi pedagoji profesörü Sadrettin Celal Antel, “*Milletler cemiyetinin tespit etmiş olduğu tarih kitaplarının yazımında uyulması gerekli ortak kurallara riayet edilmesini, kitapların müfredat programlarında geçmişteki olaylar sebebiyle kin ve intikam hislerine yönelecek şekilde olmamasını, harplerin özelliklerinin verilmesini, lise ve üniversite öğrencileri arasında yaptığı*

---

³⁸ M.E.B., *a.g.e.*, s. 202 - 204

³⁹ Dinç, *a.g.e.*, s. 58 - 59

ankette öğrencilerin kronolojik tarih sorularına yeterli cevaplar veremediklerini”⁴⁰ ifade etmiş ve kronolojik bilgilerin daha fazla verilmesini istemiştir.

Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Ruhbilim Öğretmeni Ziya Talat; “Bütün ders müfredatlarında olduğu gibi Tarih derslerinin de müfredatında da öğrenciler cansız bir varlık olarak düşünülmekte, öğrencinin zihni gelişimi ve yaşı dikkate alınmadan program hazırlanmaktadır. Bu da derslerde verimi düşürmektedir. Çocuklar ilk ve ortaokulda gözleriyle gördüklerine ve kulaklarıyla işittiklerine inanır, lisede ise hisler ve duygularla hareket eder. Bu açıdan ortaokul müfredatındaki aynı konuların lisede de genişletilerek tekrarlanması doğru değildir... İnsan ruhunu merkez ve bilgiyi onun etrafında dönen bir peyk yapalım.”⁴¹ diyerek öğretim programlarını ve tarih öğretiminde öğrencinin yaş, duyu ve pedagojik şartlarının dikkate alınmasını istemiştir.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi iktisat tarihi profesörü ve komisyon üyesi Ömer Lütfi Barkan, “... Son yıllarda Türkiye’de gerek tarih anlayış tarzımızda ve gerekse muhtelif sınıflara ait tarih kitaplarının hazırlanış usullerinde bazı yenilikler yapılmıştır... Şu halde bizim tarih program ve kitaplarında yapılması gerekli değişiklikler ufak tadil ve tashihler değil, esaslı reformlardır. Tedrisat sistemimizde böyle mühim bir boşluğun doldurulması için gerçekleştirilmesini bir ülkü bildiğimiz bu reform ise liselerimizde tarih derslerini çok geniş manada bir medeniyet tarihi şeklinde okutabilmek için lüzumlu tedbirlerin alınmasından ibarettir... Medeniyet Tarihi müfredatlara yansıtılmalı, hadiselerin kültür, sosyal, iktisadi sebepleri ve sonuçları anlatılmalı ve yetişecek tarih öğretmenleri de bu tarzda eğitim olmalıdır...”⁴² ifadesiyle raporun

---

⁴⁰ M.E.B., *a.g.e.*, s. 224 - 226

⁴¹ *A.g.e.*, s. 230 - 234

⁴² M.E.B., *a.g.e.*, s. 241 - 244

içeriğini desteklemiştir. Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Profesörü Enver Ziya Karal ise “... *Türk Tarihi* yazımı yapılırken mümkün olduğu kadar objektif davranılmıştır, konular üzerinde eksiklik varsa bu da kaynakların yeterli olmadığı içindir... yazılan tarih kitaplarında en iyi şekilde ilgili ölçülere uyulmuştur...”⁴³ diyerek tarih kitaplarının yazımında önemli hatalar olmadığını ifade etmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Profesörü Mükrimin Halil Yinanç “..*Konuşmacıların ifade ettiği birçok tarihi gerçeklerin oluşması için birçok tetkik ve araştırma eksikliği vardır... Türk tarihinin birçok araştırılmayan bölümü bulunmaktadır, lise tarih kitapları gereksiz bilgilerden arındırılmalıdır... Burada gayemiz cemiyetimizin asırlardan beri göstermiş olduğu tekâmülü göstermektedir. Bizim Türk cemiyetinin fonksiyonu fütuhattır, gazadır, cihan imparatorluğu kurmaktır. Fetih bizim sanatımızdır. Çünkü söylediğimiz gibi bizim fonksiyonumuz budur. Öyle olmasaydı ülkemizden kalkıp da Akdeniz havzalarında ne işimiz vardı. Fetih için, gaza için dünyanın her tarafına bayrağımızı dikmiş bir milletiz. Vazifemiz budur. Elbette bütün milletler bize düşman olabilir. Buraya gelmişiz. Cermen kavimleriyle, İslav kavimleriyle, Latin kavimleriyle beş asır cenkleşmişiz. Bu yüzden bize husumetleri olabilir. Bizim de şerefimiz, şanımız budur.*”⁴⁴ diyerek tarih kitaplarında pasif bir izahatın olamayacağını, objektiflik ve uluslararası kaideler gerekçesiyle Türk tarihinin özünün değiştirilemeyeceğini savunmuştur. Tarih komisyonunun raporu yapılan oylamada ittifakla kabul edilmiş ve daha sonra Maarif Vekili Hasan Ali Yücel’in kapanış konuşmasıyla kültür konularının gündeme alındığı II. Milli Eğitim Şûrası sona ermiştir.⁴⁵

---

⁴³ *A.g.e.*, s. 248 - 249

⁴⁴ M.E.B., *a.g.e.*, s. 252 - 254

⁴⁵ Dinç, *a.g.e.*, s. 61

C. II. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASININ UYGULAMALARI

İkinci Milli Eğitim Şûrası eğitim ve öğretimde kültür dersleri ve ahlak ilkelerinin uygulanmasıyla ilgili kararlar alınmış ve kültür ağırlıklı yapılan tek şûra olma özelliği taşımaktadır. Şûranın en önemli uygulaması olarak kamu kurum ve kuruluşlarının yazışmalarda Türk dili ve terimlerinin gramer yapısına ve usulüne uygun olarak yapılmasının resmi olarak istenmesidir. Öğretmen Okulu Talimatnamelerinde Türkçe kullanımı şûradan sonra daha düzgün hale getirilmiş ve öğretmen okullarında Türkçe derslerinin sayısı artırılmıştır.⁴⁶ Şûra kararı olarak ortaöğretime öğretmen yetiştiren Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü'nün öğretim ve tatil zamanları düzenlenmiş, Türkçe - Edebiyat, Tarih ve Coğrafya bölümlerinde son sınıf sömestrinde seminer zorunluluğu getirmiş ve semineri başarılı olamayanlara mezuniyet sınavına girme hakkı verilmeyeceği esası getirilmiştir.⁴⁷ Yine ahlak eğitimiyle ilgili alınan kararlar gereğince *Ahlak Dersleri Yurttaşlık Bilgisi* derslerine yansıtılmıştır. 1944–1945 öğretim yılında da “*Yurt Bilgisi*” dersi “*Yurttaşlık Bilgisi*” olarak değiştirilmiştir. Ortaöğretimde Filozofi, Sosyoloji ve Ahlak derslerinin uygulamalarda ön plana çıkmıştır. Bir anlamda Türk ahlakının ilkelerinin tespit ve bu ilkelerin eğitim ve öğretimdeki uygulama başlangıcı İkinci Milli Eğitim Şurası kararlarının alınmasından itibaren başlamıştır denilebilir. 1949 İlköğretim Programı ve 1973 Milli Eğitim Temel Kanunundaki “*Türk Milli Eğitiminin Amaçları*” bölümünde yine şûra kararlarının yansıtıldığı görülmektedir.⁴⁸

Tarih Eğitimi Komisyonu önerilerinin doğrultusunda 1943–1944 eğitim ve öğretim yılında ortaokul 3. sınıfların tarih kitapları yeniden yazılmış, ortaokul 1 ve 2. sınıf kitaplarının yazımı için müsabaka Talim ve

---

⁴⁶ Tayyip Duman, *Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme*, İst. 1991, s. 50

⁴⁷ Duman, *a.g.e.*, s. 51

⁴⁸ M.E.B., *Milli Eğitim Temel Kanunu*, Ankara, 1984

Terbiye Kurulu tarafından yapılmıştır. Ayrıca tarih öğretimine yardımcı araçların ders işlenmesi sırasında kullanılması özellikle ortaöğretimde yaygınlaştırılmıştır.

II. Milli Eğitim Şurasının çalışmaları ve aldığı kararlardan çıkan diğer bir neticede 1940'tan itibaren eğitim felsefesi olarak getirilmeye çalışılan “**Hümanist eğitim**” anlayışına karşı çıkmış olması ve “**Eğitimde millilik**” ilkesine devam edilmesinin istenmesidir.⁴⁹

KAYNAKÇA

- BAŞAR, Erdoğan, *Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri(1920 – 1960)*, MEB Yayınları, İstanbul, 2004
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit, *Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi*, İstanbul 1995
- DİNÇ, Sait, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları(1923 – 1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999
- DUMAN, Tayyip, *Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme*, İst., 1991
- KOÇER, Hasan Ali, *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Problemi*, Ankara 1967
- M.E.B., *İkinci Maarif Şûrası(15 – 21 Şubat 1943), Çalışma Programı, Raporlar, Konuşmalar (Tıpkı Basım)*, İstanbul, 1991
- M.E.B., *Milli Eğitim Temel Kanunu*, Ankara, 1984
- Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1987

---

⁴⁹ Dinç, a.g.e., s. 62

II. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASINA KATILANLARIN** GENEL LİSTESİ*

Yavuz ABADAN	(A) - <i>İstanbul Üniversitesi Hukuk fakültesi Hukuk Başlangıcı ve Tarihi Profesörü</i>
Danyal AKBEL	(D) - <i>Mesleki Öğretim İdari İşleri Müfettişi</i>
Abdullah AKER	(A) - <i>Ticaret Öğretim Müdür Vekili</i>
Orhan ALİSBAH	(A) - <i>İ. . Fen Fakültesi Matematik Doçenti</i>
Sami AKYOL	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Esat ALTAN	(D) - <i>Gazi Terbiye Enstitüsü Müdürü</i>
Cevad Memduh ALTAR	(D) - <i>Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğü Şube Md.</i>
Sadrettin Celâl ANTER	(A) - <i>İ.Ü. Ed. Fakültesi Pedagoji Profesörü</i>
Vedat Ömer AR	(A) - <i>Güzel Sanatlar Akademisi Çini Atölyesi Öğ.</i>
Esat ARSEBÜK	(D) - <i>Ord .Prof., Ank. Hukuk Fakültesi Dekanı</i>
M. Tefvik ARARAD	(A) - <i>Güzel Sanatlar Umum Müdürü</i>
Hayri ARDIÇ	(A) - <i>Orta Öğretim Umum Müdürü</i>
Cevdet ARKUN	(A) - <i>Niğde - Ulukışla Maarif Müdürü</i>
Ömer ARMAĞAN	(D) - <i>Maltepe Askerî Lisesi Dil ve Edebiyat Öğ.</i>
Sadri Maksudi ARSAL	(A) - <i>Ank. Ün. Hukuk Fakültesi Ord. Prof.</i>
Mustafa ARAL	(D) - <i>Orta Öğretim Şube Müdürü</i>
Celâl Esat ARSEVEN	(A) - <i>Güzel Sanatlar Akademisi Mimari Tarih Öğ.</i>
Mitat ARTUN	(D) - <i>Ankara Yapı Sanat Okulu Müdürü</i>
Tarık ASAL	(A) - <i>Sivas Erkek Öğretmen Okulu Müdürü</i>
Vildan AŞİR	(A) - <i>Beden Terbiyesi Umum Müdür Muavini</i>
Kemal ATAY	(D) - <i>Dr., Ord. Prof., Tıp Fakültesi Dekanı</i>
Salim ATALIK	(B) - <i>Ankara Maarif Müdürü</i>
Avni AYATA	(A) - <i>Ankara Ticaret Lisesi Müdürü</i>
İsmet AYDOS	(A) - <i>Manisa İsmet İnönü Kız Enstitüsü Öğ.</i>
İ. Hakkı BALTACIOĞLU	(A) - <i>Ankara D.T.C.F. Pedagoji Prof.</i>

• (A) İşareti olan üyeler Şûra genel kurulunda ve komisyonlarda oy kullanma hakkı bulunan asil üyeler, (D) işareti bulunan üyeler ise Şûra genel kurulunda ve komisyonlarda danışman olarak görev alan üyelerdir. Asil ve danışman üyelerin seçimi 2287 sayılı kanuna göre Milli Eğitim Bakanlığı tarafından önceden belirlenmiştir.

** Listede Şûraya katılan üyelerin konumları, görev ve unvanları ile görevlendirme tanımları dönemin tanımları ve görev unvanlarıdır. Şûraya katılanların görev ve unvanları herhangi bir değişiklik yapılmadan şûra için hazırlanan listeden aynen alınmıştır. Herhangi bir yanlışlık veya basım hatası bulunmamaktadır.

Tahsin BANGUOĞLU	(A) - <i>Ankara D.T.C.F. Türk Dili Doçenti</i>
Ömer Lütfi BARKAN	(A) - <i>İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Tarihi ve İktisadi Coğrafya Profesörü</i>
Ali Fuat BAŞGİL	(D) - <i>Profesör, Siyasal Bilgiler Okulu Müdürü</i>
Avni BAŞMAN	(A) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Muhtar BAYAT	(A) - <i>Seferberlik ve Askerlik Öğretimi Müdürü</i>
Rauf BAYINDIR	(A) - <i>Ankara Gazi Lisesi Müdürü</i>
Ferit Oğuz BAYIR	(B) - <i>İlk Öğretim Şube Müdürü</i>
Cavit BAYSUN	(A) - <i>İ.Ü. Ed. Fakültesi Tarih Doçenti</i>
Avni Refik BEKMAN	(A) - <i>Talim Terbiye Heyeti Azası</i>
Nurullah BERK	(A) - <i>Güzel Sanatlar Akademisi Resim Şubesi Öğ.</i>
Aziz BERKER	(A) - <i>Kütüphaneler Müdürü</i>
Ratip BERKER	(A) - <i>İstanbul Yüksek Mühendis Okulu Teorik ve Mekanik ve Analiz Profesörü</i>
Fehmi BİLGİN	(A) - <i>Kayseri İlk Öğretim Müfettişi</i>
Cemil BİLSEL	(A) - <i>İstanbul Üniversitesi Rektörü</i>
Muhsin BİNAL	(A) - <i>İstanbul Maarif Müdürü</i>
Nurettin BOYMAN	(A) - <i>Kız Teknik Öğretim Müdürü</i>
Salih Zeki BULUĞ	(A) - <i>Maarif Vekilliği Başmüfettişi</i>
İlhami CİVAOĞLU	(A) - <i>İstanbul Teknik Okulu Kimya Öğretmeni</i>
Nazife CEMGİL	(A) - <i>Ank. İsmet Paşa Kız Enstitüsü Türkçe Öğ.</i>
Emin Ali ÇAVLI	(D) - <i>İstanbul Pertevniyal Lisesi Tarih Öğ.</i>
Nazmi ÇOĞAN	(D) - <i>Kuleli Askeri Lisesi Tarih ve Coğrafya Öğ.</i>
Besim DARKOT	(D) - <i>Prof., İst. Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü</i>
Süleyman DEMİR	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Esat DEMİREL	(A) - <i>İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu Öğ.</i>
Hayri DENER	(A) - <i>Talim ve Terbiye Heyeti Azası</i>
Saip DEVELİ	(D) - <i>Ankara Erkek Meslek Öğretmen Okulu Elektrik Laboratuvarı Şefi</i>
Cemal DURU	(D) - <i>Eskişehir Lisesi Türkçe Öğretmeni</i>
Ayşe EGE	(D) - <i>Kız Öğretmen Okulu ve Kız Enstitüleri Müfettişi</i>
Mebrure EGE	(D) - <i>Isparta Cumhuriyet İlk Okulu Öğretmeni</i>
Bedi Ziya EGEMEN	(A) - <i>Ankara Siyasal Bilgiler Okulu Almanca Öğ.</i>
Ali Ulvi ELÖVE	(D) - <i>Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Ed. Öğ.</i>
Kenan ENGİNER	(A) - <i>Afyon İlk Öğretim Müfettişi</i>

S. Turgut EREM	(D) - <i>Maarif Vekilliği Hukuk Müşaviri</i>
Kerim ERİM	(A) - <i>İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Tamamı ve Tefazuli Hesap ve Yüksek Matematik Analiz Ordinaryüs Profesörü</i>
İhsan ERKAL	(D) - <i>Zat İşleri Müdürü</i>
Yusuf Ziya ETİMAN	(D) - <i>Sanat ve Yapı Usta Okulları Başmüfettişi</i>
Sabahattin EYÜBOĞLU	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Halil Vedat FIRATLI	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Süreyya GONCA	(D) - <i>Yüksek Ziraat Enstitüsü Rektörü</i>
Fahrettin Kerim GÖKAY	(D) - <i>Dr., İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Sinir Hastalıkları Ordinaryüs Profesörü</i>
Orhan Şaik GÖKYAY	(D) - <i>Ankara Devlet Konservatuarı Müdürü</i>
Ali Rıza GÜRKAN	(D) - <i>Ankara Erkek Meslek Öğretmen Okulu Md.</i>
Osman HORASANLI	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Mükerrem İKİZER	(D) - <i>Kız Teknik Öğretim Şube Müdürü</i>
Zekiye İLKESEN	(D) - <i>Ank. Kız Meslek Öğretmen Okulu Çiçek Öğ.</i>
Rauf İNAN	(A) - <i>Mahmudiye Çifteler Köy Enstitüsü Md.</i>
Neşet Ömer İRDELP	(D) - <i>Dr., İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Birinci Dâhiliye Kliniği Ord. Prof.</i>
Besim KADIRGAN	(A) - <i>Maarif Vekilliği Teftiş Heyeti Reisi</i>
Halit Ziya KALKANCI	(A) - <i>Talim ve Terbiye Heyeti Âzası</i>
Hail Fikret KANAT	(A) - <i>Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji Öğ.</i>
Şevket Aziz KANSU	(D) - <i>Dr., Prof., D.T.C.F. Tarih Profesörü</i>
Enver Ziya KARAL	(D) - <i>D.T.C.F. Tarih Profesörü</i>
Ziya KARAMUK	(A) - <i>Samsun Lisesi Müdürü</i>
Namdar KARATAY	(D) - <i>Gazi Terbiye Enstitüsü Edebiyat Öğretmeni</i>
Hamdi KESKİN	(D) - <i>İlk Öğretim Şube Müdürü</i>
Harun KOCACAN	(A) - <i>İstanbul Erkek Öğretmen Okulu Tabiat Bilgisi Öğretmeni</i>
Bakiye KORAY	(D) - <i>Ankara Kız Meslek Öğretmen Okulu Md.</i>
Behiç Enver KORYAK	(D) - <i>Talim ve Terbiye Dairesi Muamelat Müdürü</i>
Hâmit Zübeyr KOŞAY	(A) - <i>Antikite ve Müzeler Müdürü</i>
Yunus Kâzım KONİ	(A) - <i>Talim ve Terbiye Heyeti Âzası</i>
Sıtkı Lâlik	(D) - <i>Erkek Teknik Öğretim Şube Müdürü</i>
Arif Müfid MANSEL	(A) - <i>İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Doçenti</i>
Halil Necmettin ONAN	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>

Hâmit ONGUNSU	(D) - <i>Ordinaryüs Profesör, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı</i>
Celâl OTMAN	(D) - <i>Dr., Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Arif ÖGET	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Hayrullah ÖRS	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Hüviyet Bekir ÖRS	(D) - <i>İstanbul Kız Öğretmen Okulu Tedris Usulü Öğretmeni</i>
Adnan ÖTÜKEN	(D) - <i>Neşriyat Müdürü</i>
Hıfzrahman Raşit ÖYMEN	(A) - <i>Okul Müzesi Müdürü</i>
Âkıl Muhtar ÖZDEN	(A) - <i>Dr., İ.Ü. Tıp Fakültesi Tıp Müfredatı ve Farmakodinami Ordinaryüs Profesörü</i>
PETERS	(B) - <i>İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Deneysel Ruhbilim ve Pedagoji Profesörü</i>
Nurettin POLVAN	(A) - <i>Hususi Öğretim Müdürü</i>
Tevfik SAĞLAM	(D) - <i>Dr., İ.Ü. Tıp Fakültesi Üçüncü İç Hastalıkları Kliniği Ordinaryüs Profesörü</i>
Ferit SANER	(D) - <i>Erkek Teknik Öğretim Şube Müdürü</i>
Celâl SARÇ	(D) - <i>Yüksek Öğretim Şube Müdürü</i>
Ömer Celâl SARAÇ	(D) - <i>Ord. Prof., İst. Ün. İktisat Fakültesi Dekanı</i>
Nihat SAYAR	(D) - <i>Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu Müdürü</i>
Sami SERT	(A) - <i>Ankara Bölge Sanat Okulu Demir Atölyesi Öğ.</i>
Salih Şevket SEVEN	(A) - <i>Bursa Bölge Sanat Okulu Müdürü</i>
İlyas SINAL	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
Reşat Şemsettin SİRER	(A) - <i>Yüksek Öğretim Umum Müdürü</i>
Enver SÖKMEN	(D) - <i>Kurmay Binbaşı, Genelkurmay Başkanlığı Mümessili</i>
Kâmil SU	(D) - <i>Maarif Vekilliği Müfettişi</i>
İhsan SUNGU	(A) - <i>Maarif Müsteşarı</i>
Necati TACAN	(D) - <i>Kurmay Albay, Harb Akademisi Öğ.</i>
Tahsin TAĞMAÇ	(A) - <i>Erzurum Yaptı Usta Okulu Müdürü</i>
Cemil Tahir TANER	(A) - <i>General, Beden Terbiyesi Umum Müdürü</i>
Tahir TANER	(D) - <i>İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Ordinaryüs Profesörü</i>
Ziya TALÂT	(D) - <i>Ank. Gazi Terbiye Enstitüsü Ruhbilim Öğ.</i>
Âtîf TANSUĞ	(D) - <i>İstanbul Teknik Okulu Müdürü</i>
Reşit TARAKÇIOĞLU	(A) - <i>İzmir Maarif Müdürü</i>

Reşat TARDU	(D) - <i>Orta Öğretim Şube Müdürü</i>
Mümtaz TURHAN	(D) - <i>İ.Ü. Ed. Fakültesi Pedagoji Profesörü</i>
Tezer TAŞKIRAN	(A) - <i>Ankara Kız Lisesi Felsefe Öğretmeni</i>
Tevfik TAYLAN	(D) - <i>Profesör, Yüksek Mühendis Okulu Müdürü</i>
Vamık TAYSI	(D) - <i>Yüksek Ziraat Ens., Ziraat Fak. Dekanı</i>
Sait TEKELİ	(D) - <i>Yüksek Ziraat Enstitüsü, Ziraat Sanatları Fakültesi Dekanı</i>
Mithat TOLUNAY	(D) - <i>Yüksek Ziraat Ens. Tabii İlimler Fak. Dekanı</i>
İsmail Hakkı TONGUÇ	(A) - <i>İlk Öğretim Umum Müdürü</i>
Burhan TOPRAK	(B) - <i>İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü</i>
Şekip TUNÇ	(A) - <i>İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ruhbilim Ordinaryüs Profesörü</i>
Faik TÜRKMEN	(D) - <i>Bursa Askeri Lisesi Felsefe Öğretmeni</i>
Faik Reşit UNAT	(A) - <i>Talim ve Terbiye Heyeti Azası</i>
Rüştü UZEL	(A) - <i>Teknik Öğretim Müsteşarı</i>
Hilmi Ziya ÜLGEN	(A) - <i>İ.Ü. Ed. Fakültesi Türk Felsefe Tarihi Prof.</i>
Fuat ÜNVER	(D) - <i>Erkek Teknik Öğretim Şube Müdürü</i>
Salâhattin Nejat YALKI	(D) - <i>Yüksek Ziraat Ens. Veteriner Fak. Dekanı</i>
Muzaffer YALIN	(A) - <i>Isparta Cumhuriyet İlk Okulu Öğretmeni</i>
İbrahim YASA	(A) - <i>Hasanoğlan Köy Ens. Toplumbilim Öğ.</i>
Fahir YENİÇAY	(B) - <i>Dr. Prof., İstanbul Fen Fakültesi Dekanı</i>
Suut Kemal YETKİN	(A) - <i>Ankara D.T. C. F. Profesörü</i>
Ali Kemal YİĞİTOĞLU	(D) - <i>Yüksek Ziraat Enstitüsü Umumi Kâatibi</i>
Mükrimin Halil YİNANÇ	(A) - <i>İ.Ü. Ed. Fakültesi Tarih Profesörü</i>
Halil Bedi YÖNETKEN	(A) - <i>Ank. Devlet Konservatuvarı Kulak Eğitimi Öğ.</i>
Kadri YÖRÜKOĞLU	(A) - <i>Talim ve Terbiye Heyeti Reisi</i>